

**EPPIC – WYMIANA DOŚWIADCZEŃ W PROFILAKTYCE
NARKOMANII WŚRÓD MŁODYCH LUDZI W KONFLIKCIE
PRAWEM (Exchanging Prevention practices on Polydrug use among youth
In Criminal justice systems)**

STRESZCZENIE POLSKIEGO RAPORTU KRAJOWEGO

Projekt EPPIC jest realizowany w ramach Programu Zdrowia Publicznego Komisji Europejskiej w sześciu krajach: Austrii, Danii, Niemczech, Polsce, Włoszech i Wielkiej Brytanii, która pełni rolę koordynatora Projektu przewidziany jest na 24 miesiące, od 1 stycznia 2017 do 31 grudnia 2019.

Jego celem jest identyfikacja innowacyjnych programów profilaktycznych, analiza ich zawartości oraz uwarunkowań oraz opinii na ich temat młodych ludzi mających doświadczenia z tymi programami.

Pierwszym krokiem w realizacji projektu EPPIC było zebranie odpowiednich danych oraz literatury o sytuacji, w krajach uczestniczących w projekcie oraz ich podsumowanie w serii raportów krajowych. Ta część projektu koordynowana była przez Instytut Psychiatrii i Neurologii. Celem raportów krajowych było przede wszystkim lepsze zrozumienie sytuacji w poszczególnych krajach – uczestnikach projektu. Według naszych doświadczeń raporty pomogły w pełniejszym rozumieniu, autorefleksji na temat „własnego podwórka” z perspektywy porównawczej.

Raport składa się kilku części. Na jego pierwszych stronach przedstawiono w skrócie ramy prawne oraz organizacyjne polityki wobec narkomanii i zwalczania przestępczości, zwłaszcza wśród niepełnoletnich i młodych dorosłych. W kolejnych rozdziałach omówiono w wielkim

skrócie epidemiologię narkomanii, w tym rozpowszechnienie używania substancji psychoaktywnych wśród młodych ludzi, którzy weszli w konflikt z prawem oraz kilka obiecujących programów profilaktycznych,

Rozpowszechnienie używania narkotyków przez młodych ludzi w Polsce

Przetwory konopi są substancją, po którą najczęściej sięga polska młodzież, następnie w kolejności są nowe substancje psychoaktywne i pochodne amfetaminy. Rezultaty badania ESPD pokazały, że używanie przetworów konopi w roku poprzedzającym badanie deklaruje 19,2% badanej populacji, używanie nowych substancji psychoaktywnych – 6,9%, amfetamin – 3,7%. W 2015 r., rozpowszechnienie wszystkich kategorii narkotyków przez polskich uczniów było wyższe niż średnia policzona dla krajów biorących udział w badaniu (35 krajów europejskich). Analiza trendów czasowych pokazała, że używanie przetworów konopi zwiększyło się trzykrotnie pomiędzy rokiem 1995 a 2015. Rozpowszechnienie używania narkotyków w grupie wiekowej 18-34 jest mniejsze. W roku poprzedzającego badanie przetworów konopi używało 9.8% młodych dorosłych, nowych substancji psychoaktywnych - 5.2%, amfetamin - 0.4%.

Młodzi ludzie, którzy weszli w konflikt z prawem

Grupa osób w wieku od 15 do 24 lat stanowi 12,4% całej populacji więziennej. Największą grupą w więzieniach, jeśli uwzględnimy jedynie osoby w wieku od 15 do 24 lat, stanowią osoby w wieku od 22-24 lat (68,8%). Kobiety reprezentują 3% młodych więźniów. Przesłpstwa popełniane przez nieletnich głównie obejmują przestpstwa przeciwko mieniu, a także przeciwko życiu i zdrowiu. Jednak znaczącą grupą stanowią przestpstwa naruszające zapisy Ustawy o Przeciwdziaaniu Narkomanii. Można szacować, że w 2015 roku 4% wydanych wyroków z powodu naruszenia zapisów Ustawy o Przeciwdziaaniu Narkomanii dotyczyło ludzi niepełnoletnich.

Używanie substancji psychoaktywnych przez młodych ludzi, którzy weszli w konflikt z prawem

Wg jedynech badań z 2007 roku największe rozpowszechnienie okazjonalnego używania narkotyków w więzieniu zanotowano w grupie wiekowej 20 – 29 lat (60,1%). Alkohol jest substancją bardziej rozpowszechnioną wśród starszych osadzonych, podczas gdy narkotyków używają głównie młodzi. Rozpowszechnienie najbardziej popularnych substancji: środków

uspokajających i nasennych używanych bez przepisu lekarza oraz przetworów konopi maleje wraz z wiekiem badanych.

Badanie z 2012 roku przeprowadzone wśród młodzieży przebywającej w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapeutycznych pokazało, że pomiędzy pierwszą klasą i trzecią klasą gimnazjum wzrasta znacząco odsetek osób, które miały kontakt z substancjami psychoaktywnymi. Używanie substancji psychoaktywnych na przestrzeni całego życia deklaruje 75 % trzecioklasistów z tych ośrodków. Upicia się w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie doświadczyło 83%. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie 14% trzecioklasistów używało przetworów konopi.

Programy adresowane do młodych ludzi w kontakcie z wymiarem sprawiedliwości

W Polsce wszystkie instytucje zajmujące się dziećmi i młodzieżą, w tym: szkoły, zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, są zobowiązane do opracowania i wdrażania własnych programów profilaktycznych. W praktyce programy te są kompilacją różnych elementów, takich jak: wykłady zaproszonych specjalistów, autorskie scenariusze zajęć profilaktycznych, zajęcia sportowe, wolontariat itp. W placówkach dla młodzieży realizowane są także (choć mniej powszechnie) programy z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej znajdujące się w bazie programów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki zachowań problemowych i uzależnień.

Krajowy system rekomendacji programów profilaktycznych powstał w celu poprawy jakości działań profilaktycznych realizowanych w Polsce. System ten opiera się zarówno na standardach opracowanych w ramach projektu europejskiego Exchange on Drug Demand Reduction Action (EDDRA), jak i wiedzy oraz doświadczeniu polskich specjalistów.

Przegląd literatury realizowanych w Polsce programów, pozwolił zidentyfikować sześć propozycji, w których mogą uczestniczyć młodzi ludzie będący w kontakcie z wymiarem sprawiedliwości. Wśród nich znalazły się trzy programy rekomendowane:

- **"FreD goes net"**, program interwencji adresowanej do osób, które używają alkoholu lub narkotyków, w tym nowych substancji psychoaktywnych, w sposób okazjonalny lub szkodliwy. Uczestnikami programu są przeważnie osoby, którego po raz pierwszy zostały przyłapane na posiadaniu narkotyków.

- **Program Przeciwdziałania Młodzieżowej Patologii Społecznej**, program psychokorekcyjny przeznaczony dla młodzieży zagrożonej problemem używania narkotyków lub podejmowania innych zachowań ryzykownych. Do programu kwalifikowane są, między innymi, osoby, które mają orzeczony nadzór kuratorski.
- **Środowiskowa Profilaktyka Uzależnień**, program socjoterapeutyczny i psychokorekcyjny adresowany do młodzieży pochodzącej z rodzin niewydolnych wychowawczo – często ze środowisk przestępczych, w których nadużywa się alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych.

Ponadto, zidentyfikowane następujące programy:

- **Candis**, program terapeutyczny przeznaczony dla młodzieży oraz dorosłych, którzy problemowo używają przetworów konopi. Program może być oferowany użytkownikom narkotyków, którzy mają problemy z prawem.
- **Narkotyki na gorącym uczynku**, program terapeutyczny i doradczy adresowany do osób używających narkotyków, które zarazem mają problemy wymiarem sprawiedliwości. Poza działaniami terapeutycznymi w programie oferowane są porady prawnika.
- **Zażyj dawkę swoich praw**, gra on-line kierowana do młodych użytkowników narkotyków. Celem gry jest uświadomienie graczom problemów zdrowotnych oraz prawnych związanych z zażywaniem narkotyków lub posiadaniem narkotyków.